

ONLINE LEZEN MOET JE LEREN

MULTIMEDIAAL LEZEN, EEN VAK APART

Gezocht:online geletterde leerlingen

‘Ze kunnen geen lange teksten meer lezen, allemaal de schuld van Twitter en Facebook.’ Die klacht hoor je steeds nadrukkelijker op school. Onderzoeker Jeroen Clemens spitte het probleem uit. ‘Lange teksten zijn het probleem niet, we moeten leerlingen dringend online geletterd maken. Maar geen enkele school is daar momenteel mee bezig.’ Jan T’Sas

‘Jongeren lezen niet minder boeken dan vroeger’, zegt Niels Bakker van Stichting Lezen Nederland. ‘Je merkt wel dat hun leeshouding diversifieert. De ene leerling gebruikt intens de nieuwe media, de andere gebruikt de oude en nieuwe media samen en dan heb je ook nog leerlingen die geen van beide media veel gebruiken. Hetzelfde zie je bij volwassenen.’

Een sociaal medium als Facebook creëert volgens Bakker geen hinder om te leren spellen, lezen, taalvaardig worden. Wel presteren leerlingen minder in formele communicatie. Digitaal of online lezen vergt bovendien meer zelfdiscipline. Wie zich in hyperlinks laat gaan, zal op termijn minder informatie opslaan die nuttig en relevant is.

Inleiding-midden-slot

Online lezen doet denken aan pdf's of teksten in Word. ‘Maar die kun je nog altijd beschouwen als traditionele, lineaire teksten op een scherm. Waar leerlingen echt problemen mee hebben, zijn teksten met hyperlinks en multimedia’, zegt Jeroen Clemens. Zijn bagage is die van leraar, lerarenopleider en onderzoeker. Van hem komt het nieuwe begrip online geletterdheid. ‘Steeds meer webteksten hebben niet meer de structuur waarmee we allemaal zijn opgegroeid, zoals inleiding-midden-slot. Het is lang niet duidelijk wie de auteur is, als er al één auteur zou zijn. Veel

teksten zijn bovendien tijdelijk, waardoor je als lezer veel kritischer moet omgaan met wat je te zien krijgt. Je moet online geletterd zijn.'

Veel verwarring

Clemens nam de Pisa-cijfers door, internationale statistieken over onderwijs, die in 2006 zowel online als offline tekstbegrip hebben gemeten. Hij bekeek ook Amerikaans onderzoek op dit gebied. Zijn conclusie: één leerling op de zes is zwak in lezen. 'Maar nog opvallender is dat de zwakke papieren lezers niet altijd dezelfde zijn als de zwakke online lezers. De strategieën waarmee leerlingen vandaag begrijpend lezen volstaan niet, bij online teksten moet je nog verder en dieper gaan.'

'Maar daar is het onderwijs nauwelijks mee bezig', zegt Clemens. 'Leerlingen zijn voortdurend online, maar moeten offline lezen. Ze moeten heel veel online opzoeken, maar worden niet getraind om de gevonden informatie te verwerken. Schoolboeken, eindtermen enzovoort gaan allemaal over lezen in het algemeen, niet over online teksten. Er is ook veel verwarring: volgens de een gaat het niet om leesvaardigheid, maar om informatievaardigheid. Alsof dat laatste niets met lezen te maken zou hebben. Leerlingen online leren lezen hoort dan ook zowel thuis in het vak Nederlands als in andere vakken.'

Schoolboeken

'Van de zeshonderd Nederlandse en Vlaamse leraren die ik bevroeg, wist meer dan 80 procent weinig of niets over online geletterdheid en de vaardigheden die het vereist. Maar meer dan 75 procent vindt het belangrijk en wil er vorming over krijgen.' Die vorming geeft Clemens momenteel als deel van zijn promotieonderzoek. Samen met leraren van verschillende secundaire scholen, sinds oktober ook in Vlaanderen, ontwikkelt hij specifiek lesmateriaal om leerlingen de vaardigheden van online geletterdheid bij te brengen. 'Ook uitgeverij van schoolboeken zullen mee op de kar moeten springen', weet hij nu al. In Nederland is tot nu toe alleen uitgeverij Malmberg daarin gevolgd, de grote haalden er hun neus voor op. Of de Vlaamse er oor naar hebben?

www.jeroenclemens.nl